

příspěvková organizace, Boleslavská 360, 277 35 Mšeno, e-mail: zs.mseno@seznam.cz, www.zsmseno.cz,

---

PREVENTIVNÍ PROGRAM

„ŠKOLA PRO ŽIVOT“

2024/2025

Příloha č.2:

Krizový plán školy

Krizový plán školy zahrnuje postupy a možná řešení při výskytu projevů rizikového chování, ať už se jedná o šikanu, zneužívání návykových látek, krádeže, vandalství, rasismus atd. Krizový plán je sestaven školním metodikem prevence na základě fungující praxe školy a platné legislativy, konzultován a schválen ředitelem školy.

Cílem krizového plánu je eliminovat či minimalizovat škody v případě, kdy k projevům rizikového chování ve školním prostředí dojde. Je pomocným manuálem pro všechny pedagogické pracovníky a zároveň je k dispozici rodičům, kteří tak mají možnost seznámit se s vnitřními postupy školy a sledovat je.

Krizový plán je součástí preventivního programu. Jeho základem je Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí a studentů ve školách a školských zařízeních 20 006/2007-51 a Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. Č. j. 24 246/2008-6. V případě zjištění negativních znaků chování žáků školy se zaměstnanci řídí postupem uvedeným v přílohách tohoto dokumentu.

Krizový scénář při podezření na šikanu (pro pedagogické pracovníky)

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, skupinu žáků, vyučujícího nebo jiného pracovníka školy. Je to cílené a opakované užití fyzických, psychických a slovních útoků jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilu (viz. Příloha - Kyberšikana).

Rozdíl šikana x škádlení

Jestliže svého kamaráda škádílím, očekávám, že to bude legrace nejen pro mě, ale i pro něj. Když vidím, že to jako legraci nebere, že ho to zranilo, pak je mi to líto a omluvím se.

U šikany je to obráceně. Tam jde agresorovi o to, aby druhému ublížil, aby ho zranil. A má z toho radost. Nejen, že se mu neomluví, ale opakuje to. A většinou násilí přitvrzuje.

Důležité!!! Když někdo někoho škádlí a ten mu jasně řekne, aby toho nechal, musí to respektovat. Jinak by to bylo porušování práva druhého člověka.

Naše práva končí tam, kde začínají práva druhého člověka.

Jak postupovat v případě konfliktu?

Prvním úkolem je konflikt stopnout a odhadnout, jak je šikanování ve skupině rozvinuto. V případě přímého ohrožení oběti zajistit její bezpečnost.

Kontaktovat vedení školy, TU, MPP, VP.

Každý případ vyžaduje individuální řešení i postup.

Nevím-li si rady, obrátím se na ostatní.

Vyšetřování vede vždy jedna osoba, která průběžně informuje vedení školy a další...

Nutná je zejména zvýšená pozornost a spolupráce všech (vedení, pedagogové, správní zaměstnanci).

Pokročilé stádium šikany předáme odborníkům.

Pokud je ohroženo zdraví nebo život, neprodleně volám lékaře a Policii ČR.

Důležitá je pravdivá informovanost všech, v těžších případech je nutno zveřejnit oficiální prohlášení.

Doporučený postup při vyšetřování (nelze použít jako předepsanou šablonu)

• Rozhovor s informátory a oběťmi

- formou rozhovoru mapujeme situaci a shromažďujeme důležité údaje
- v podstatě jde o to, abychom vybrali žáky, kteří s obětí sympatizují, kamarádí s ní, nebo ji alespoň neodmítají, žáky nezávislé na agresorech, kteří nepřijímají normy šikanování

• Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky

- důležité je, abychom rozhovory zorganizovali tak, aby o nich druzí nevěděli
- vážnou chybou je společné vyšetřování svědků a agresora
- zásadní chyba je konfrontace obětí a agresora

• Ochrana oběti

- šikanované dítě je třeba chránit do doby, než se vše vyřeší (zajistit zvýšený dozor, zorganizovat bezpečné příchody a odchody dítěte ze školy, v závažném případě doporučit rodičům ponechat dítě doma)

• Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

- rozhovor s agresorem je vždy až poslední krok ve vyšetřování
- dokud neznáme vnější obraz šikany a nemáme shromážděné důkazy, nemá smysl s agresory mluvit, všechno zapřou a podezření zpochybní nebo vyvrátí
- rozhovor slouží, k tomu abychom agresory okamžitě zastavili a ochránili oběti, ale i je samé před následky jejich činů (např. je upozorníme, že při jakémkoliv opakovaném náznaku šikanování budou potrestáni přísněji, případně to bude ohlášeno policii)

- **Výchovná komise**

- Je nejpřístupnějším způsobem zastavení šikany (tzv. metoda vnějšího nátlaku) v rámci společného pedagogů, žáka-agresora a jeho rodičů se rozhoduje o výchovných opatřeních.

Orientační posloupnost v jednání

- seznámení rodičů s problémem
- postupné vyjádření všech pedagogů
- vyjádření rodičů
- rozhovor komise za zavřenými dveřmi
- seznámení rodičů a žáka se závěrem komise

- **Rozhovor s rodiči oběti**

- Individuální setkání s rodiči oběti u počáteční šikany obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zajištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních.

- **Práce s celou třídou**

Po vyšetření šikany a potrestání viníků je třeba pracovat s celou třídou, budovat trvale systematicky kamarádké a bezpečné vztahy ve třídě. Můžeme využít spolupráce s profesionály – PPP.

Výchovná opatření pro potrestání agresorů

- napomenutí, důtka TU, důtka ŘŠ
- snížení známky z chování
- převedení do jiné třídy
- doporučení rodičům obětí i agresorů návštěvy v příslušné PPP, ambulantním oddělení SVP

Krizový scénář při podezření na šikanu (pro všechny zaměstnance)

Definice šikany

Úmyslné, opakované, (může jít i o jednorázovou akci) cílené ubližování slabšímu jedinci nebo skupině (neschopnému obrany) jedincem nebo skupinou, jak fyzické, tak i psychické ponižování lidské důstojnosti, jde spíše o postoj než o čin.

Rozdíl šikana x škádlení

Jestliže svého kamaráda škádlím, očekávám, že to bude legrace nejen pro mě, ale i pro něj. Když vidím, že to jako legraci nebere, že ho to zranilo, pak je mi to líto a omluvím se.

U šikany je to obráceně. Tam jde agresorovi o to, aby druhému ublížil, aby ho zranil. A má z toho radost. Nejen, že se mu neomluví, ale opakuje to. A většinou násilí přitvrzuje.

Důležité!!! Když někdo někoho škádlí a ten mu jasně řekne, aby toho nechal, musí to respektovat. Jinak by to bylo porušování práva druhého člověka.

Naše práva končí tam, kde začínají práva druhého člověka.

Jak postupovat v případě konfliktu?

První úkolem je konflikt “stopnout” a ohlásit vše nejbližšímu učiteli, třídnímu učiteli, vedení školy. Je nutné zajistit ochranu, případně ošetření oběti.

Prosíme všechny zaměstnance školy, aby si všímali dění ve všech prostorách školy, zejména pokud dochází ke konfliktům opakovaným.

Pokud sledujete, že dochází k opakovaným střetům stejných žáků, obraťte se neprodleně na vedení školy.

Důležité!!! Každý případ vyžaduje individuální řešení i postup.

Nevím-li si rady, obrátím se na ostatní.

Vyšetřování vede vždy jedna osoba, která průběžně informuje vedení školy a ostatní pedagogy, vedení školy, výchovnou poradkyni, metodičky primární prevence

Kyberšikana

Kyberšikanu definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků poté určují její závažnost.

Co udělá škola:

- Zanesse do školního řádu pravidla používání ICT, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostorách školy ...).
- Informuje žáky o etiketě a „listině práv na internetu“.
- Instaluje a využije software, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá nebo zaznamenává provoz.
- Seznámí žáky s Obecným nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR) a poučí žáky o zásadách ochrany osobních údajů a citlivých údajů fyzických osob.

Co dělat při zjištění kyberšikany:

- Kontaktovat operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www stránek, profilu...atd.,
- Zajistit dostupné důkazy s podporou IT kolegy.
- Vyšetřit všechny souvislosti se zjištěným incidentem, zajistit si podporu a pomoc externího pracovníka (IT expert, PPP, policie...), kontaktovat a spolupracovat s webovým prostředím, kde ke kyberšikaně došlo.
- Zvolit takové opatření a řešení, které je odpovídající závažnosti prohřešku a důsledkům, které agresor způsobil.

- Informovat zákonného zástupce oběti i zákonného zástupce kyberagresora, postup a zásady sdělování informací jsou stejné jako u „klasické šikany“ (např. NE konfrontace oběti a agresora), poučit zákonného zástupce o tom, koho mohou kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.).
- Při zapojení a následně celém prošetření případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (PČR...) a dalších subjektů (zákonný zástupce).
- Při postizích agresorů postupovat v souladu se Školním řádem a krizovým plánem.

Oběti je třeba doporučit, aby:

- Neodpovídala, ukládala důkazy (screenshoty), mluvila o tom, co se jí děje.
- Nekomunikovala s útočníkem, nesnažila se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovala mu, nemstila se, cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
- Zamezila útočnickovi přístup ke svému účtu nebo telefonnímu číslu a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktovat poskytovatele služby).
- Se svěřila blízké osobě, pro uchování důkazů oslovila někoho, kdo má vyšší IT gramotnost, kontaktovala školu a specializované instituce (PPP, policii, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.),
- Uchovala a vystopovala veškeré důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložit www stránky apod.), na základě těchto důkazů může být proti útočnickovi či útočnickům zahájeno trestní stíhání.
- Po prošetření celého případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí.

V případě, že se dítě cítí ohrožováno kyberšikanou, mělo by v ideálním případě celou věc nejdříve osobně probrat s rodiči, jinými příbuznými, kamarády nebo dospělými osobami (učitelé apod.), to je totiž nejjistější a nejrychlejší způsob, jak problémy s obtěžováním pomocí internetu vyřešit...

Ovšem ne vždy má oběť chuť svěřovat se se svým trápením ještě někomu dalšímu známému ze svého okolí, ne vždy má ve svém okolí lidi, kterým může bezvýhradně věřit, a proto zde uvádíme několik **kontaktů**, na kterých je možné nechat si poradit nebo v případě, že se schyluje k nejhoršímu a kyberšikana přerůstá např. i ve fyzické útoky, vyhrožování atd., přímo postihnout útočníka.

Horká linka	www.horkalinka.cz
Linka bezpečí	116 111
Rodičovská linka	840 111 234
Policie ČR	158
Projekt	www.e-bezpeci.cz

Jaké trestné činy mohou být za kyberšikanou skryty?

(Zákon č. 40/2009 Sb. dle stavu 1. 1. 2010)

- vydírání - §175
- šíření pornografie - §191
- výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií - §192
- zneužití dítěte k výrobě pornografie - §193
- svádění - §202
- šíření toxikomanie - §287
- násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci - §352
- nebezpečné vyhrožování - §353
- nebezpečné pronásledování - §354
- hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob - §355
- podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod - §356

Postup při konzumaci tabákových výrobků ve škole

- Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit (včetně elektronických cigaret, užívání nikotinových sáčků) a užívat návykové látky, jedy a takové látky, které je svým vzhledem, chutí a konzistencí napodobují.
- Při přistižení žáka při konzumaci cigaret a jiných tabákových výrobků mu musíme v další konzumaci zabránit.
- O události sepíše metodik prevence zápis, který si založí.
- Školní řád obsahuje ustanovení o zákazu kouření v prostorách školy a postihy za porušení tohoto zákazu.
- Třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka o porušení zákazu kouření.
- Při opakovaném přistižení, nebo v závažných případech škola informuje orgán sociálně právní ochrany.
- Následují sankce za porušení zákazu konzumace tabákových výrobků, stanovených školním řádem – např. snížená známka z chování.

Nikotinové sáčky

Jedná se o malé bílé sáčky obsahující rostlinná celulósová vlákna (bílý prášek) napuštěná nikotinem, aditivy, sladidly a příchutěmi (Kulhánek, Baptistová & Orlíková, 2022).

Nikotinové sáčky se podobají porcovanému tabáku (snus), avšak neobsahují žádný tabák. Sáčky jsou určeny pro orální užití, aplikují se do úst, kde se nechají působit (mezi rty a dásní) po dobu 15 minut a déle. Riziko užívání spočívá zejména ve velmi vysokých dávkách nikotinu, které se mohou pohybovat mezi 20 mg až 50 mg na jeden sáček. Podmínky vztahující se k jejich prodeji jsou – oproti tabákovým výrobkům – poměrně benevolentní.

Doporučené postupy:

Nástrojem školy, který pomůže řešit vnášení a užívání nikotinových sáčků, je dle doporučení MŠMT úprava školního řádu ve znění: **„Žákům a studentům je zakázáno do školy vnášet a ve škole užívat návykové látky a jedy a takové látky, které je svým vzhledem, chutí a konzistencí napodobují.“**

V kontextu předcházení pravidelnému užívání nikotinových sáčků se jedná převážně o všeobecnou specifickou primární prevenci cílenou na celé třídní kolektivy. Je nutné rozlišovat hranici primární prevence (tj. předcházení kouření), kdy se jedná o doposud žádné nebo prvotní experimentování a sekundární prevence, která se zaměřuje na občasné či pravidelné uživatele. Preventivní cíle by měly být voleny podle vývojových a kognitivních hledisek žáků a charakteru rizikového chování, v tomto případě specificky podle převládajících forem a intenzity užívání nikotinových sáčků v rozličných věkových kategoriích.

U žáků s rozvíjející se či již rozvinutou závislostí na nikotinu - pedagog by měl volit individuální přístup ve formě krátkého rozhovoru s daným žákem vedoucího k uvědomění

si konkrétních rizik užívání, posílení motivace k odvykání a předání kontaktu na odbornou pomoc.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět:

- V případě zjištění užívání nikotinových sáčků u dětí a žáků v areálu školy a školských zařízení nebo na mimoškolní akci v rámci plnění školní docházky je třeba informovat pedagogického pracovníka, který následně zpraví zákonné zástupce. Porušení školního řádu řeší odpovědný pedagogický pracovník.
- Pedagogický pracovník (třídní učitel, vychovatel, školní metodik prevence) podle závažnosti situace intervenuje nejprve u daného dítěte (informuje o porušení školního řádu, případně udělí výchovná opatření, sdělí žákovi konkrétní rizika, předá relevantní informace a motivuje k ukončení užívání), následně se obrátí na rodiče.
- Doporučuje se téma s rodičem diskutovat konstruktivně a citlivě (experimentování s návykovými látkami je v dospívání přirozené), snažit se poskytnout relevantní informace včetně konkrétních rizik, která v případě užívání nikotinu dítěti hrozí.
- Pedagogický pracovník může rodiči dále poskytnout odkazy na další informace nebo odborné poradenské služby (např. Národní linku pro odvykání kouření). Cílem je problém řešit primárně na úrovni učitel - dítě - rodič.
- Pokud rodiče užívání nikotinových sáčků u dítěte dlouhodobě nereflektují a opakovaně s pedagogickým pracovníkem/školou nespolupracují, je možné v krajním případě kontaktovat Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD).
- V případě, že žáci kouří mimo prostory školy či školského zřízení (např. v parku) mimo plnění povinné školní docházky, pedagogický pracovník neuděluje výchovná opatření. Může o tom informovat rodiče nebo provést krátkou intervenci u konkrétního žáka.
- Pokud pedagogický pracovník u žáků ve škole či na mimoškolní akci najde nikotinové sáčky, ohlašuje to rodičům žáka. Pedagogický pracovník ovšem nesmí žáky prohledávat. Pedagogický pracovník ve škole, školském zařízení či na mimoškolní akci může žáka vyzvat k vydání těchto výrobků (nesmí je však bez souhlasu zabavit) nebo může volně položené výrobky odstranit z dosahu osob mladších 18 let. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Č. j.: MSMT-11112/2022-2 18
- Pokud pedagogický pracovník zajistí u žáka nikotinové sáčky, měl by je předat proti podpisu zákonnému zástupci žáka. Dokument o navrácení tabákového výrobku zákonnému zástupci přiloží k zápisu o jeho zajištění.

Postup při konzumaci alkoholu ve škole

- Ve vnitřních a vnějších prostorách školy je zakázáno užívání alkoholu, proto při přistižení žáka při konzumaci alkoholu, musíme mu v další konzumaci zabránit.
- Školní řád obsahuje ustanovení o zákazu konzumace alkoholu ve škole a postihy za porušení tohoto zákazu.
- Pokud žákovi hrozí akutní nebezpečí (vyhodnotí pedagogický pracovník), žák je ohrožen na zdraví a životě, zajistí nezbytnou pomoc a zavolá lékaře.
- Pokud žák není schopen pokračovat ve vyučování, přivolá se zákonný zástupce žáka, aby si ho vyzvedl, popřípadě se pomoc žádá od orgánu sociálně právní ochrany, pokud zákonný zástupce žáka není k zastížení a v případě, kdy spolupráce se zákonnými zástupci není efektivní a dítě je ohroženo, s upozorněním na možné ohrožení výchovy dítěte (ustanovení § 201 zákona č. 40/2009 Sb.).
- O události sepíše metodik prevence zápis, který si založí.
- Třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka o porušení zákazu konzumace alkoholu.
- Při opakovaném přistižení škola informuje orgán sociálně právní ochrany.
- Následuje sankce za porušení zákazu konzumace alkoholu stanovený školním řádem – např. snížená známka z chování.

Postup při konzumaci omamných a psychotropních látek ve škole

- Ve vnitřních a vnějších prostorách školy je zakázáno užívání OPL, proto při přistižení žáka při konzumaci a OPL, musíme mu v další konzumaci zabránit návykovou látku musíme zajistit.
- Školní řád obsahuje ustanovení o zákazu konzumace OPL ve škole a postihy za porušení tohoto zákazu.
- Pokud žákovi hrozí akutní nebezpečí (vyhodnotí pedagogický pracovník), žák je ohrožen na zdraví a životě, zajistí nezbytnou pomoc a zavolá lékaře.
- Pokud žák není schopen pokračovat ve vyučování, přivolá se zákonný zástupce žáka, aby si ho vyzvedl, popřípadě se pomoc žádá od orgánu sociálně právní ochrany, pokud zákonný zástupce žáka není k zastížení.
- Události sepíše metodik prevence zápis, zajistí vyjádření žáka, který si založí.
- Třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka o porušení zákazu konzumace OPL, a vše nahlásí orgánu sociálně právní ochrany dítěte.
- Následuje sankce za porušení zákazu konzumace OPL stanovený školním řádem – např. snížená známka z chování.

Postup při nálezu OPL v prostorách školy

- Při nálezu látky, kterou můžeme považovat za OPL, vyrozumíme vedení školy
- Látku vložíme od obálky, zapečetíme, uschováme v trezoru a zapíšeme datum, čas a místo nálezů.
- Vyrozumíme policii ČR, která provede zajištění látky.

Postup při zadržení OPL u žáka

- Při nálezu látky u žáka, kterou můžeme považovat za OPL, vyrozumíme vedení školy
- Sepíšeme záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla OPL nalezena, datum, čas místo nálezů a jméno žáka s jeho podpisem. Zápisu a rozhovoru je přítomen ředitel školy, nebo zástupce ředitele školy.
- Vyrozumíme zákonného zástupce žáka a policii ČR, která provede zajištění látky.

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN - Child Abuse and Neglect).

Jde o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná.

Jak postupovat:

- Všimnout si a odhalit to, že dítě nese nějaké stopy týrání. Jde jednak o změny chování žáka, jednak o fyzické známky vypovídající o násilném zacházení s dítětem. Jedním z nejčastějších signálů ukazujících na možné týrání doma je náhlé podstatné zhoršení prospěchu žáka. Žákovi začne být úplně jedno, zda dostane dobrou nebo špatnou známku. U žáka se mohou projevit také nejružnější poruchy v pravidelných návycích – spaní (do školy chodí pozdě) nebo stravování (při obědě opakovaně nedojídá). Pokud jde o tělesné známky, zvláště učitel tělocviku má jedinečnou možnost všimnout si různých modřin, odřenin či nezvyklé únavy či apatie žáka.
- Pokusit se navázat s žákem osobní kontakt. Nejlepší je, když se ho učitel někde v soukromí dotáže na to, proč má například na těle modřiny nebo třeba proč v poslední době odchází ze školy jako poslední, zatímco dříve byl naopak mezi prvními, kdo pospíchal domů. Situaci prvního kontaktu mezi učitelem a žákem samozřejmě vždy zjednodušuje to, pokud vztahy mezi nimi nejsou jen striktně formální. Takovouto atmosféru lze ještě umocnit tím, že učitel nabídne žákovi nějaké pohoštění, uvaří čaj a rozhovor vede nejdříve zeširoka – nedoporučuje se při takovémto osobním rozhovoru věnovat se problému okamžitě. Předpokládá se, že rozhovor povede většinou třídní učitel. Nic by však nemělo bránit tomu, aby ho vedl i jiný učitel, který má z nějakých důvodů se žáky méně formální vztahy, třeba tělocvikář nebo učitel předmětu, jenž má žák obzvlášť rád a je tedy pravděpodobné, že dobře vychází i s tím, kdo ho vyučuje.
- O problému informovat další instituce. Především v situaci, kdy se učitel nedaří navázat komunikaci s žákem, je dobré obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu. Jednou z možností je, že učitel žákovi, který se nechce se svým problémem svěřit, doporučí, aby se obrátil na Linku bezpečí.
- Obrátit se na jeho spolužáky nebo sourozence. Zeptat se jich, zda o příčině jeho problémů nevědí něco bližšího.
- Zavolat do školy zákonného zástupce Chtít po zákonných zástupcích, aby okomentovali to, jak si vysvětlují problémy, které učitel u dítěte vyzoroval. Může tak i zjistit, že skutečnou příčinou žákova neobvyklého chování je něco jiného než domácí týrání. Anebo může být zájem školy o osud žáka pro zákonného zástupce dostatečnou výstrahou k tomu, aby si uvědomil, že další ubližování dítěti bude mít pro něj vážné následky. Navíc učitel může z chování zákonného zástupce nepřímo poznat, zda v rodině k týrání nedochází. Rozumný zákonný zástupce, nebo zákonný zástupce, který svěřenému dítěti nijak neubližuje, by měl naopak uvítat zájem školy, která se ho snaží upozornit na to, že jejich dítě má nějaký problém a je ochotna mu při jeho řešení pomoci. Pedagog se na vlastní oči může přesvědčit, z jakého sociálního prostředí dítě pochází.
- Zapojit odborníka. Pokud učitel od zákonného zástupce nic nezjistí, a dítě se chová

i nadále nezvykle, jde o další důvod k zapojení odborníka. Tehdy, když dítě samo přizná, že je týráno, nebo když si učitel jinak potvrdí, že bylo nějak fyzicky nebo psychicky poškozeno, měl by kontaktovat odborníky. Při zjištění nějaké zdravotní újmy se však nedoporučuje kontaktovat jen lékaře. Pediatr si totiž přeje, aby dítě přišlo v doprovodu zákonného zástupce. Také do pedagogicko-psychologické poradny by mělo dítě jít spolu se zákonným zástupcem. Pokud se však škole podaří domluvit se s poradnou na kontaktu bez účasti zákonných zástupců, je považováno toto porušení pravidel za přijatelné. Prioritou je pomoci dítěti za každou cenu.

- Kontaktovat OSPOD. V případě, že má učitel podezření na týrání žáka, situace se nezlepšuje a komunikace se zákonným zástupci také k ničemu nevede, je nezbytné kontaktovat OSPOD, a to podle spádové oblasti, kam škola v dané obci přináleží.
- Kontaktovat orgány činné v trestním řízení. Pozor na skutečnost o neoznámení trestného činu a nepřekažení trestného činu - týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 trestního zákoníku spadá mezi trestné činy vyjmenované jak v nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ) tak v neoznámení trestného činu (§368 TZ). Tím, že nekontaktujeme orgány činné v trestním řízení, v případě, že už jsme se hodnověrným způsobem dozvěděli o týrání svěřené osoby, můžeme být sami pachatelé trestných činů nepřekažení činu a neoznámení trestného činu.
- Zařadit do výuky problematiku nebezpečí týrání dítěte. Informace o tom, že nikdo nesmí dítěti ubližovat, jsou součástí dětských práv, se kterými by školy měly žáky seznámit. Téma týrání dítěte, zvláště pohlavního zneužívání, může škola zařadit i do sexuální výchovy a pozvat si příslušného odborníka. Každé dítě by se mělo co nejdříve seznámit jednak s tím, co představují takzvané tabu zóny na jeho těle, jednak by mělo vědět, na koho se obrátit a kam zavolat, pokud mu někdo začne ubližovat nebo i když má jen pochybnosti o správnosti chování svých blízkých k vlastní osobě. Jak řešit sexuální zneužívání: Sexuální zneužívání je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneužívatele. Pohlavní zneužívání je závažným trestným činem proti lidské důstojnosti, na který se vztahuje povinnost překazit jej (v souladu s trestním zákoníkem). Překazit znamená, že zabráníte páčání nebo dokončení takového jednání (oznámit orgánům činným v trestním řízení).

Dítě se mi svěří osobně:

- Uvědomit si, že jde o velmi citlivou záležitost
- Seznámit s tím co nejúžší okruh dalších osob
- Pokud se zneužívání dopouští zákonný zástupce, není žádoucí informovat ho o tom, že se vám dítě svěřilo
- Komunikovat s dítětem – podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a policii
- Vhodně dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na policii
- Ohlásit na policii
- Ocenit dítě, že za vámi přišlo a ujistit ho, že pro ně uděláte všechno, co je ve vašich silách
- Jestliže dítě nechce, abyste věc ohlásili, situaci konzultujte s odborníkem, ale od

oznámení události vás to nesmí odradit

Pokud se o sexuálním zneužívání dozvím:

- Oznámím vše řediteli školy
- Kontaktujeme policii
- Kontaktujeme OSPOD (orgán sociálně právní ochrany dětí)

V jakém případě vyrozumět policii:

- Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi OSPOD.

Sebevražedné chování dítěte, žáka

Akutní riziko – pokus o sebevraždu

Jde o situace, kdy si žák ve škole patrně ublížil (např. pořezal se, spolykal prášky), chystá se k tomu, chystá či vyhrožuje, že si ublíží. První dospělý, který žáka najde, by měl:

- snažit se jednání zabránit, pokud lze, nebo poskytnout první pomoc
- zůstat s žákem a nenechat ho o samotě
- zavolat Rychlou záchrannou službu (155)
- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která mu pomůže situaci řešit
- zavolat zákonným zástupcům žáka a informovat je o situaci

Po situaci by měl pedagog vytvořit zápis o situaci (Příloha 2) a informovat ředitele školy, příp. ředitelem dalšího pověřeného pracovníka (ideálně někdo ze ŠPP). Stejně tak má škola povinnost zaznamenat situaci do Knihy úrazů. V akutní krizové situaci volat 155. Možnost využít poradenství kvalifikovaných psychoterapeutů – <https://czap.cz/adresar>, Rodičovská linka 606021021 (<https://www.rodicovskalinka.cz/>) nebo na Lince pro rodinu a školu 116 000 (<https://linkaztracenehodite.cz/>)

Metodický portál MŠMT – <https://www.edu.cz/>

podrobnosti: <https://www.olkraj.cz/strategie-a-metodiky-v-oblasti-primarni-prevence-cl-398.html>

Příloha č.3:

JAK POZNÁM, ŽE MOJE DÍTĚ ALKOHOL NEBO DROGY BERE ?

- Změnila se osobnost Vašeho dítěte v poslední době v nějakém významném ohledu?
  - Má časté výkyvy nálad?
  - Straní se Vás? Je zlostný nebo depresivní?
  - Tráví hodně času ve svém pokoji sám?
  - Ztratil zájem o školu a o vyučování, případně další aktivity, např. sport?
  - Zhoršil se jeho prospěch?
  - Přestal trávit čas se starými kamarády? Přátelí se s dětmi, které se Vám nelíbí? Nesvěřuje se a nemluví o tom, kam chodí a co dělá?
  - Máte pocit, že se Vám doma ztrácí peníze nebo věci (peníze potřebné na alkohol a drogy) nebo máte pocit, že má víc peněz, než byste očekávali (peníze získané z prodeje drog)?
  - Reaguje nepřiměřeně, když s ním mluvíte o alkoholu a o drogách nebo se snaží změnit téma?
  - Lže nebo podvádí?
  - Pozorujete fyzické příznaky užívání drog nebo alkoholu? Rozšířené nebo zúžené zornice?
- Nejasné vyjadřování a myšlení?
- Ztratilo Vaše dítě zájem o koníčky? Ztratilo motivaci, nadšení a vitalitu?
  - Našli jste někdy důkazy užívání drog nebo alkoholu, prášky, lahve?
  - Zhoršil se vztah dítěte k členům rodiny?
  - Zdá se Vaše dítě být nemocné, unavené a protivné ráno, po možném užití drog předešlý den?
  - Přestalo se Vaše dítě o sebe starat, změnil se jeho styl oblečení?
  - Zdá se být méně soustředěný?

DOPORUČENÍ RODIČŮM, JEJICHŽ DÍTĚ MÁ PROBLÉMY S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI

A. Co dělat

Jestliže je dítě pod vlivem drog a hrozí otrava, **neváhejte zavolat lékaře**. Používání drog není trestné, a dítěti proto žádný soudní postih nehrozí. S dítětem pod vlivem drog nemá smysl se hádat. Vážný rozhovor odložte na pozdější dobu.

- Nespoléhejte na zázračné okamžité řešení, ale spíše na dlouhodobou výchovnou strategii. Jejím základem je **nepodporovat a neusnadňovat pokračující brání drog, naopak odměňovat každou změnu k lepšímu** a povzbuzovat k ní. To, že taková strategie nepřináší vždy okamžitý prospěch ještě neznamena, že je neúčinná. Může se totiž jednat o příliš velký problém, jehož řešení vyžaduje více času a spojenců.
- Získejte důvěru dítěte a naslouchejte mu. To je těžké, zvláště když říká a hlavně dělá z hlediska rodičů nesmysly a když hájí hodnoty pro rodiče nepřijatelné. **Vyslechnout dítě ale ještě neznamená přistupovat na jeho stanovisko.**
- Naučte se s dítětem o alkoholu a drogách mluvit. **Bude-li dítě nějakou drogu obhajovat, vyslechněte ho, ale opatřete si protiargumenty.**
- Uvědomte si své možnosti. Dítě, které bere drogy nebo pije, bývá většinou nezralé a neschopné se o sebe postarat. **Může tisíckrát pohrdat názory rodičů, ale většinou si nedokáže opatřit základní prostředky k životu. V tom je Vaše šance a síla.** Určitou základní péči jste sice povinni nezletilému dítěti poskytnout, ale mělo by cítit, že Vaše péče je jiná, když se chová rozumně a když ne. Cílem je, aby dítě pochopilo, že skutečná samostatnost předpokládá schopnost se o sebe postarat.

- Vytvořte zdravá rodinná pravidla. **Dítě by mělo vědět, jaké předvídatelné důsledky bude mít jeho jednání.** Mělo by mu být jasné, že je výhodnější, když se bude chovat přijatelně.
- **Jestliže dospívající není ochoten ke změně, měl by nést důsledky.** To se samozřejmě netýká situací, kdy je ohrožen život, např. při předávkování. (Teprve až vážné problémy, které drogy způsobí, jsou často důvodem k léčbě a změně).
- Předcházejte nudě. **Musíte počítat s tím, že může být nutné trávit v prvním období s dítětem mnohem více času.** Měli byste mít přehled, kde je, co dělá, zamyslet se nad jeho denním programem a životním stylem.
- **Pomozte mu se odpoutat od nevhodné společnosti.** To má pro překonání problému často podstatný význam. Jestliže Vám potomek tvrdí, že si s lidmi, se kterými dříve bral drogy, chce jenom pobýt nebo si povídat, buď lže, nebo podceňuje nebezpečí. Někdy je možné uvažovat i změně prostředí.
- **Posilujte sebevědomí dítěte.** Najděte a udržujte křehkou rovnováhu mezi kritickým postojem vůči chování dítěte ("nelíbí se nám, že bereš drogy") a respektem vůči jeho osobnosti a lásce k němu ("vážíme si tě jako člověka a záleží nám na tobě"). Je to těžké, je to však nutné. Stejně **nutné je i oceňovat třeba drobné pokroky a změny k lepšímu.** Je také třeba vidět silné stránky dítěte, jeho možnosti a dobré záliby, které má možná z předchozí doby a na které se dá navázat.
- **Spolupracujte s dalšími dospělými.** Velmi důležitá je spolupráce v rodině. Rodiče by se měli ve výchově problémového dítěte dokázat domluvit. Jenom tak totiž nebude dítě uzavírat spojení s tím rodičem, který mu právě víc povolí. Důležitá je i spolupráce v rámci širší rodiny (babička), spolupráce s léčebnými zařízeními, školou, případně dalšími institucemi. Často až vážně míněná hrozba ústavní výchovy, nebo hrozba ohlášení krádeže v domácnosti na policii mohou přimět dospívajícího přijmout léčbu.
- Osvědčuje se také, když rodiče dětí s těmito problémy spolu hovoří v rámci skupinové terapie nebo svépomocné organizace. Dokáží se navzájem pochopit a předávají si užitečné zkušenosti.
- Buďte pro dítě pozitivním modelem. K tomu je nutné, abyste myslel i na své zdraví a svoji tělesnou a duševní kondici a abyste měl své kvalitní zájmy.
- **Neváhejte vyhledat profesionální pomoc pro sebe, jestliže dítě odmítá.** V případě manželských nebo partnerských problémů se můžete např. obrátit na poradnu pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Pamatujte, že zvládnutím problémů zvyšujete i šanci na ovlivnění dítěte.
- Přístup k dítěti, které má problémy s alkoholem nebo jinou drogou, shrnuje anglické slovo "tough love". V češtině to znamená "tvrdá láska". Myslí se tím dobrý vztah k dítěti, snaha mu pomoci, ale zároveň cílevědomost a pevnost.

B. Čemu se vyhnout

Nepopírejte problém. Zbytečně by se tak ztrácel čas a rozvíjela se závislost na návykové látce.

- **Neskrývejte problém.** Někdo se za takový problém stydí a tají ho. Aby se dokázal v situaci lépe orientovat a citově i rozumově ji zvládat, měl by si naopak o problému s někým důvěryhodným a kvalifikovaným pohovořit. Měl by také hledat spojení.
- **Neobviňujte partnera.** Na to, abyste si vyřizovali s druhým rodičem dítěte staré účty a navzájem se obviňovali, není naprosto vhodná doba. Minulost se změnit nedá, budoucnost našťestí často ano.
- Nehleďte v dítěti zneužívajícím drogy spojence proti druhému rodiči.
- **Nezanedbávejte sourozence dítěte** zneužívajícího alkohol nebo jiné drogy. Sourozenci problémového dítěte jsou více ohroženi, problémem v rodině trpí a Vaši péči a Váš zájem potřebují.
- **Nezanedbávejte bezpečnost dalších lidí v domácnosti,** zejména malých dětí. Člověk pod vlivem alkoholu nebo drog jim může být velmi nebezpečný, i když by jim za normálních okolností neublížil. Je také třeba myslet na to, aby se drogami, které dospívající domů přinesl, neotrávil další sourozenec.
- **Nefinancujte zneužívání drog a neusnadňujte ho.** S tím souvisí i to, aby rodina zabezpečila cenné předměty a nenechala se okrádat. Krádež nemusí uskutečnit samotné dítě, ale jeho "kamarádi", kterým dluží za drogy. Jestliže začalo dítě zneužívat pervitin nebo opiáty bývá otázkou času, kdy se začnou ztrácet peníz a cenné předměty. Nejde tu jen o majetek, ale také o okolnost, že

ukradený majetek slouží špatné věci - totiž rozvoji závislosti. Argument, že by si dítě opatřilo prostředky jinak, např. prostitucí nebo krádežemi, neobstojí. Pokud bude závislost pokračovat, je pravděpodobné, že k tomu dojde stejně.

- **Nedejte se vydírat.** Vyhrožování fetováním, útekem, prostitucí nebo sebevraždou je častým a oblíbeným způsobem vydírání rodičů. Ano, všechna tato rizika u závislých na drogách existují. Tím, že rodiče pod jejich tlakem ustupují, ovšem riziko nesnižují, ale zvyšují.
- **Nevyhrožujte něčím, co nemůžete nebo nechcete splnit.**
- **Vyhnete se fyzickému násilí.** Fyzické násilí většinou nevede k cíli. Často jen živí v dítěti pocit ukřivděnosti, vede k sabotování snah rodičů a k útekům.
- **Nejednejte chaoticky a impulzivně.**
- **Nevěřte tvrzení, že má dospívající drogy pod kontrolou,** případně, že snižuje dávky a že drogu brzy vysadí. Buďte připraveni na to, že dříve či později pravděpodobně přijde krize. Využijte ji a trvejte na změně životního stylu, případně na nějaké skutečně účinné formě léčby, jestliže není dospívající schopen zvládnout problém sám.
- **Do nekonečna neustupujte.** Požadavek, aby lidé, kteří berou drogy, do vašeho bytu nechodili, je rozumný.
- Nedělejte zbytečně "dusno". Parta a nevhodní přátelé by se tím stávali pro dítě ještě přitažlivější.
- **Nezabouchněte dveře navždy.** I když dítě odejde, je dobré být připraven mu pomoci, pokud přijme určité podmínky.
- Neztrácejte naději. **Vášim tichým spojencem je přirozený proces zrání.** I hrozivý problém se mnohdy podaří úspěšně zvládnout.

Šikana

Definice pojmu

Úmyslné a opakované ubližování slabšímu (neschopnému obrany) jedincem nebo skupinou, jak fyzické, tak i psychické, ponižování lidské důstojnosti, jde spíše o postoj než o čin.

Dominantní znak šikany – **bezmocnost obětí.**

Neoddělitelnou součástí problému je **skupinová dynamika.**

Varovné signály šikany pro rodiče

- dítě nemá kamaráda
- nechce jít do školy
- střídá různé cesty do školy a ze školy
- ztráta chuti k jídlu, neklidný spánek
- ztráta zájmu o učení
- výkyvy nálad, odmítá se svěřit, co ho trápí
- žádá peníze, často „ztrácí“ své věci
- přichází domů vyhladovělé, s potrhaným oblečením, s poškozenými školními pomůckami
- nedokáže uspokojivě vysvětlit svá občasná zranění (odřenin, modřin, popálenin)
- je nečekaně agresivní vůči sourozencům
- trpí zdravotními potížemi (bolesti hlavy, břicha, bolesti jsou někdy simulované)
- zdržuje se většinou stále doma

Co tedy dělat?

Připusťme, že několik výše uvedených signálů ve vás vzbudí určité podezření, že by mohlo jít o šikanování vašeho dítěte. Znovu podotýkáme, že ideální stav nastane, když se vám dítě svěří. Pochvalte ho, povzbuďte, rozptýlte jeho obavy o tom, že žaluje. Vyzvedněte naopak jeho sílu a odvalu sdělit tyto závažné skutečnosti. Přesvědčte ho, že mu chcete pomoci a to potom musíte dodržet. Vyslechněte vaše dítě, dejte najevo, že jeho informace berete vážně (i když se vám mohou

zdat malicherné či nepodstatné). Odložte veškerou práci, není nic důležitějšího, než situace vašeho dítěte. Poskytněte dítěti veškerou podporu. Pochopitelně, že odlišíte např. běžnou klukovskou šarvátku od skutečné šikany.

Konkrétní kroky

- Zjistěte přesně – pozor – „nevyslychejte jako vyšetřovatel“ – co, kdy, kde se odehrávalo, kdo další byl přítomen.
- Společně vytipujte svědky, kterým dítě ještě důvěřuje, o kterých ví, že nestojí na straně agresora a věří, že mu mohou pomoci.
- Poskytněte dítěti veškerou ochranu (např. při cestě do školy a ze školy, i za cenu, že se budete uvolňovat z práce).
- Poskytněte dítěti dostatek péče, více s ním komunikujte, věnujte se mu ve volném čase, odjed'te na chatu, chalupu či k prarodičům.
- Nemáte-li jistotu, že dítě nebude ohroženo během pobytu ve škole, ponechejte je doma, ale pozor – pečlivě zvažte, zda v jeho situaci může být samo.
- Znovu dítě ubezpečujte, že udělalo dobře, že vám vše sdělilo, mluvte s ním více než dříve.
- Zhodno'te a to velice kriticky, co mohlo vyvolat stav, který skončil šikanou. Neobviňujte pouze školu, nastavte si „zrcadlo pravdy“. Neomlouvejte sami sebe, ani své dítě. Se svým zjištěním se v první fázi dítěti nesvěřujte, ale připravujte nápravu.

Desatero bezpečnosti na sociálních sítích

1. Nezveřejňovat osobní údaje

Tento bod desatera je jasný. Nezveřejňuj zbytečně osobní údaje. Pokud chceš podrobnosti na sociální síť napsat, nastav si svůj profil tak, aby byly podrobnější informace dostupné jen přátelům ze seznamu.

2. Nesdílet fotky

Fotky, které na internet dáš třeba z legrace, mohou někoho z tvých přátel mrzet. Příliš odhalené fotky, které budou útočníkovi lehce dostupné, mohou přilákat jeho pozornost.

3. Bezpečně se odhlašovat

Toto pravidlo je obzvláště důležité pro ty, kteří používají počítač, na který má přístup větší množství lidí, např. ve škole nebo v knihovně. Dej si pozor, abys své přihlašovací údaje omylem neuložil do prohlížeče nebo aby ses nezapomněl odhlásit.

4. Měnit přihlašovací údaje nebo mít bezpečnější hesla

Správné heslo by mělo být kombinací písmen a čísel, proto si jako heslo nedávej své jméno, datum narození nebo číslo dresu. Heslo by nikdo neměl jednoduše uhodnout.

5. Nepřidávat si lidi pouze kvůli počtu

6. Přidávat si pouze dobře známé lidi

Předhánění se v tom, kdo má víc přátel na Facebooku není nejlepší zábava. Mezi tvými "přáteli" se může objevit někdo, kdo ti bude chtít ublížit. V reálném životě se přece taky nekamarádíš s každým, koho potkáš. Mysli na to při rozesílání žádostí o přátelství.

7. Číst si pravidla užívání

Než začneš nějakou internetovou službu používat a zadáš své osobní a kontaktní údaje, přečti si pečlivě pravidla.

8. Rozlišovat virtuální a reálný život

Je moderní mít profil na sociální síti, ale uvědom si, že mnohem důležitější je to, co děláš v reálném životě. Při komunikaci přes sociální síť nevidíš, jak se ostatní tváří. Občas je těžké poznat, jestli to ještě myslí ze srandy nebo ti chtějí ublížit.

9. Nastavovat sdílení

Na sociální síti si můžeš nastavit, pro koho budou informace na tvém profilu viditelné. Nesdílej všechno s celým světem a zachovej si své soukromí. Stejně rychle jako se po internetu šíří dobré zprávy, šíří se i ty špatné nebo pomluvy.

10. Nebýt závislý na sociálních sítích; nespamovat

Přehnané přispívání, zveřejňování nového statusu každou minutu může opravdu ostatní uživatele otrávenovat. Kamarádi by si tě taky mohli zablokovat a zprávy by se k nim tak jako tak nedostaly. Snaž se omezit svoje příspěvky, aby se ještě vůbec našel někdo, kdo je bude prohlížet.

www.kyberšikana.eu

Mgr. Hana Nečasová
školní metodik prevence
